

สรุปรายงาน

ผลการสำรวจปลวก บนเกาะไข่ และเกาะเวียง ต. ชุมโค อ.ประทิว จ.ชุมพร

โดย ดร.ยุพาพร สรรพวัตร, น.ส. ศศิษฐ์ ชูติภากรณ์,
เรือโท เสรี นาคนิลทอง และนายฉัตรชัย ประสงค์เงิน

จากการสำรวจบนพื้นที่เกาะไข่ในวันที่ 16 ต.ค. 2544 ตามเส้นทาง O-1, O-2 และ O-4 พบปลวกทั้งสิ้น 6 ชนิด ใน 2 วงศ์ใหญ่ 4 วงศ์ย่อย 5 สกุล โดยพบปลวกอาศัยในเนื้อไม้ 1 ชนิด ปลวกใต้ดิน 5 ชนิด ซึ่งสามารถจำแนกเป็นปลวกชนิดสร้างรังใต้พื้นดิน 2 ชนิด ปลวกชนิดสร้างรังขนาดเล็กบนดิน 2 ชนิด และปลวกชนิดสร้างรังขนาดใหญ่บนดิน 1 ชนิด

ปลวก *Odontotermes proformosanus* เป็นปลวกชนิดเด่นที่พบมากในพื้นที่ ส่วนปลวก *Microcerotermes crassus* เป็นปลวกชนิดเด่นรองลงมา

จากการสำรวจบนพื้นที่เกาะเวียง ในวันที่ 17-20 ต.ค. 2544 ตามเส้นทาง O-1, O-2, O-4 และ O-5 พบปลวกทั้งสิ้น 18 ชนิด ใน 3 วงศ์ใหญ่ 6 วงศ์ย่อย 13 สกุล พบปลวกอาศัยในเนื้อไม้ 2 ชนิด ปลวกใต้ดิน 16 ชนิด ซึ่งสามารถจำแนกเป็นปลวกชนิดสร้างรังใต้พื้นดิน 7 ชนิด ปลวกชนิดสร้างรังขนาดเล็กบนดินหรือบนต้นไม้ 6 ชนิด และปลวกชนิดสร้างรังขนาดใหญ่บนพื้นดิน 3 ชนิด

ปลวก *Microcerotermes crassus* และ *Odontotermes proformosanus* เป็นปลวกชนิดเด่น และเด่นรองลงมาตามลำดับ

ผลการสำรวจ พบว่า เกาะเวียงมีความหลากหลายของปลวกสูงมากกว่าเกาะไข่ เนื่องจากสภาพพื้นที่เกาะเวียงมีขนาดใหญ่กว่ามาก และมีพรรณไม้ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น มีสภาพความชื้นสูงมากกว่าเกาะไข่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นป่าดิบแล้งมีต้นไม้ กิ่งไม้ล้มทับถมอยู่มาก ในขณะที่เกาะไข่ซึ่งเป็นเกาะขนาดเล็กและมีมดซึ่งเป็นศัตรูที่สำคัญของปลวกอยู่เป็นจำนวนมากเกือบทั่วทั้งเกาะ

จากการสำรวจในครั้งนี้ บนเกาะเวียงพบเห็ดโคนขึ้นอยู่ในเส้นทาง O-1 และ O-5 สำหรับชนิดของปลวกที่เพาะเลี้ยงเชื้อรา ที่สามารถผลิตเห็ดโคนได้พบทั้งหมด 4 สกุล คือ *Odontotermes*, *Macrotermes*, *Hypotermes* และ *Microtermes* ซึ่งเป็นกลุ่มปลวกที่นำให้ความสนใจในการที่จะอนุรักษ์ไว้ และทำการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรในท้องถิ่นให้สามารถเอื้อคุณประโยชน์ให้แก่ปวงชนชาวไทยอย่างยั่งยืนสืบไป

ผลการสำรวจ

ตารางที่ 1 แสดงชนิดของปลวกที่พบบนเกาะไข่ และเกาะเวียง

ชนิดปลวก	เกาะไข่	เกาะเวียง
1 F. Kalotermitidae		
SF. Kalotermitinae		
- <i>Cryptotermes thailandis</i>	X	X
- <i>Neotermes</i> sp. 2	-	X
2 F. Rhinotermitidae		
SF. Rhinotermitinae		
- <i>Coptotermes havilandi</i>	-	X
- <i>Schedorhinotermes sarawakensis</i>	-	X
3 F. Termitidae		
SF. Macrotermitinae		
- <i>Macrotermes gilvus</i>	-	X
- <i>Macrotermes annandalei</i>	-	X
- <i>Odontotermes proformosanus</i> (S, M, L)	X	X
- <i>Hypotermes makhamensis</i>	-	X
- <i>Microtermes obesi</i>	-	X
SF. Amitermitinae		
- <i>Microcerotermes crassus</i>	X	X
- <i>Microcerotermes minutus</i>	X	X
- <i>Globitermes sulphureus</i>	X	X
SF. Termitinae		
- <i>Pericapritermes</i> sp. E	-	X
- <i>Pericapritermes</i> sp. F	X	X
SF. Nasutitermitinae		
- <i>Nasutitermes johoricus</i>	-	X
- <i>Nasutitermes matangensiformis</i>	-	X
- <i>Nasutitermes</i> sp.	-	X
- <i>Hospitalitermes</i> sp. 1	-	X

S, M, L = small, medium, large (size variation)

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนชนิดของปลวกที่สำรวจพบบนเกาะไข่ และเกาะเวียง จำแนกตามแหล่งที่อยู่อาศัย และชนิดของปลวกเด่นที่พบ ในแต่ละเกาะ

พื้นที่สำรวจ	จำนวนชนิดปลวกที่พบ	ปลวกในไม้	ปลวกในดิน			ปลวกชนิดเด่น ** และเด่นรองลงมา*
			M	N	S	
เกาะไข่	6 (2F, 4SF, 5G)	1	1	2	2	<i>Odontotermes proformosanus</i> ** <i>Microecrotermes crassus</i> *
เกาะเวียง	18 (3F, 6SF, 15G)	2	3	6	7	<i>Microcerotermes craesus</i> ** <i>Odontotermes proformosanus</i> *

- M = mound   สร้างรังดินขนาดใหญ่บนดิน
N = Carton nest   สร้างรังดินขนาดเล็กบนดิน หรือบนต้นไม้
S = subterranean   สร้างรังใต้พื้นดิน
F = Family
SF = subfamily
G = Genus

ตารางที่ 3 แสดงการจำแนกชนิดของปลวกตามแหล่งอาหาร 4 ประเภท

แหล่งอาหาร	ชนิดของปลวก	จำนวนชนิดที่พบ	
		เกาะไข่	เกาะเวียง
กินเนื้อไม้	<i>Cryptotermes thailandis</i>	X	X
	<i>Neotermes</i> sp.2	-	X
	<i>Schedorhinotermes sarawakensis</i>	-	X
	<i>Coptotermes havilandi</i>	-	X
	<i>Microcerotermes crassus</i>	X	X
	<i>Microcerotermes minutus</i>	X	X
	<i>Globitermes sulphureus</i>	X	X
	<i>Nasutitermes johoricus</i>	-	X
	<i>Nasutitermes matangensiformis</i>	-	X
	<i>Nasutitermes</i> sp.	-	X
กินไม้ เศษไม้ ใบไม้ และเพาะเลี้ยงเชื้อรา ไว้ภายในรัง	<i>Macrotermes gilvus</i>	-	X
	<i>Macrotermes annandalei</i>	-	X
	<i>Microtermes obesi</i>	-	X
	<i>Odontotermes proformosanus</i> (S,M,L)	X	X
	<i>Hypotermes makhamensis</i>	-	X
กินดินและอินทรีย์ วัตถุ	<i>Pericapritermes</i> sp. E	-	X
	<i>Pericapritermes</i> SP. F	X	X
กินไลเคน	<i>Hospitalitermes</i> sp.1	-	X

สภาพของท่อนไม้ที่หักล้มอยู่ในป่า ซึ่งถูกย่อยสลายโดยปลวก *Odontotermes*

เห็ดโคนที่ขึ้นบนพื้นดิน สร้างขึ้นโดยปลวก *Odontotermes proformosanus* พบบนเกาะเวียง
ในเดือนตุลาคม

ลักษณะรังปลวกขนาดเล็กบนพื้นดินของปลวก *Microcerotermes crassus* (บน)
และรังปลวกของ *Globitermes sulphureus* (ล่าง)

ลักษณะรังปลวกขนาดเล็กที่สร้างอยู่บนต้นไม้ หรือกิ่งไม้

บน : *Microcerotermes crassus*

ล่าง : *Nasutitermes matangensiformis*

กลุ่มปลวก *Hospitalestermes* บนท่อนไม้ ซึ่งกินไคเลนเป็นอาหาร พบเดินอยู่โดยไม่ทำช่องทางเดินดินปิดหุ้ม

ลักษณะของปลวกวรรณะทหารในสกุลต่างๆ

Odontotermes

Macrotermes

Hypotermes

Microcerotermes

Cryptotermes

Neotermes

